

Fredagen den 20 Mars.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 13 i denna månad.

§ 2.

Föredrogs Herr C. E. Casparssons i gårdagens sammanträde bordlagda motion N:o 182, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande utarbetande af en ordbok öfver svenska präket; och hemställde Herr Talmannen, huruvida Kammaren behagade, enligt motionärens begäran, hänvisa denna motion till behandling af Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1.

Herr *Ehrenborg* erhöll ordet och anförde:

Herr Ehrenborg: Jag anhåller att Herr Talmannen behagade ursäkta, om jag gör invändning mot Herr Talmannens nyss framställda proposition, att denna motion måtte öfverlemnas till Tillfälliga Utskottet N:o 1. Vid fördelningen af de till Tillfälliga Utskottet remitterade motioner har hittills icke följts den grundsats, att vissa slag af ämnen skulle tillhöra ena eller andra Utskottet. Det hade också varit alldeles omöjligt att efter en sådan grundsats gruppera nämnda motion. De frågor, som Tillfälliga Utskottet N:o 1 har haft under behandling, hafva varit af alldeles öfvervägande praktisk beskaffenhet. De hafva rört åldersbestämmelser för lärjungar vid landtbruksskolor, pensionsreglementen, sättet att förmå skolgossar att gå i skolan o. s. v. Jag kan därför icke fatta, att detta Utskotts karakter, för att sluta af de frågors beskaffenhet, hvilka det handlagt, skulle hafva någon företrädesvis litterär eller vetenskaplig anstrykning. Enligt min tanke kan den föreliggande motionen lika väl anses befryndad med en eller annan fråga, som gått till något af öfriga Tillfälliga Utskotten, till exempel den af Tillfälliga Utskottet N:o 3 handlagda, den högre kulturen rörande frågan om Borgholms ruin. Fornforskning och språkforskning ega så nära frändskap, att ett förslag om utarbetande af ordbok öfver svenska språket borde kunna remitteras till det Utskott, som förut haft om hand ett ärende af arkeologiskt intresse, lika gerna som eller heldre än till ett Utskott med sådan sysselsättning, som Tillfälliga Utskottet N:o 1 haft. Skulle åter någon förmena, att på grund af de Tillfälliga Utskottens personalsammansättning Utskottet N:o 1 vore företrädesvis egnadt för behandling af ett litterärt förslag, så vill jag här-

emot invända, att äfven de öfriga Utskotten synas mig i detta hänseende kompetenta, och, hvad särskildt angår Utskottet N:o 3, får jag erinra, att der sitta två härads höfdingar och en kapten, således personer af *dokumenterad* bildning, hvadan från nyss antydda synpunkt icke torde finnas något behof att öfverlemnna motionen till Utskottet N:o 1.

Hufvudskälet, hvarför jag får anhålla, att motionen må remitteras till något af de andra Utskotten, är emellertid, att rättvisa och billighet vid arbetsfördelningen synes mig påkalla sådant. Till Utskottet N:o 1 hafva blifvit remitterade åtta motioner, till större delen af svår och invecklad beskaffenhet, hvilket jag så mycket mera kan vitsorda, som jag haft att sätta upp betänkande i de flesta af dem. Ännu återstår ett högst viktigt förslag rörande enskilda läroverk, hvilket Utskottet än ej hunnit slutbehandla. Huru förhåller sig i detta afseende med de öfriga Tillfälliga Utskotten? Utskottet N:o 2 fick sju motioner. En af dessa, hvilken angick länsjägmästare, har Utskottet återlemnadt, och den ligger nu hos Särskilda Utskottet. Till Utskottet N:o 3 remitterades också sju motioner, af hvilka Utskottet dock håller på att lemna ifrån sig till Lag-Utskottet de två svåraste, som angå bestämmelser om försäljning af vin och maltdrycker. Således återstå för Utskottet N:o 3 blott fem der redan behandlade ärenden, och dessa hafva förmodligen varit lätt expedierade — jag vill till exempel påminna om förslaget rörande förbud mot fosforstickor.

Jag tror, att Kammaren skulle göra hvilketdera som helst af Utskotten N:is 2 och 3 en verklig tjänst genom att dit remittera denna motion. Säkerligen skulle Utskottet N:o 3 blifva väl tillfreds med att erhålla mera sysselsättning, då deremot Utskottet N:o 1, äfven om det ej kan anses vara betungadt, dock har mer än tillräckligt att göra. Jag hoppas derföre, att Kammaren tillskrifver det min känsla för rättvisa och billighet och icke någon lättja, då jag vördsamt och hofsamt men bestämdt yrkar, att Herr Casparsons motion må hänvisas icke till det redan fullt sysselsatta Utskottet N:o 1, utan till det af brist på arbetstillfälle lidande Utskottet N:o 3. Jag tror dessutom icke, att Kammaren hittills, i fråga särskildt om svenska språket, varit så öfvermåttan belåten med vårt arbete inom Utskottet N:o 1, att deri skulle ligga hinder för motionens öfverlemnande till annat Utskott.

Herr Casparson: Jag tror visserligen, att alla tre Tillfälliga Utskotten äro sammansatta af förmågor, hvar i sitt slag lika stora och utmärkta, men jag kan icke finna, att Utskottet N:o 3 är särskildt lämpligt att handlägga ifrågavarande motion. Jag kan icke upptäcka något sammanhang mellan Borgholms ruin och en ordbok öfver svenska språket, lika litet som mellan en sådan ordbok och ölfrågorna eller förslaget om fosforstickor, om också ordboken kan räknas bland elffångda ämnen. Utskottet N:o 1 har deremot redan behandlat ett ärende, som eger nära samband med ämnet för denna motion, nemligen frågan om svenska språket såsom obligatoriskt läroämne vid elementarläroverken.

Då förre talaren medgifvit, att Utskottet N:o 1 icke är betungadt, anser jag, att hvarken jag med mitt yrkande om motionens remittering till detta Utskott eller Kammaren, i fall den bifaller detta yrkande, begär

någon orättvisa. Man och man emellan kallas detta Utskott Kultur-Utskottet, hvilket visar, att det anses vara sammansatt på ett för behandling af denna motion företrädesvis lämpligt sätt.

Jag fortfar i mitt yrkande om remiss till Utskottet N:o 1.

Herr Boman: Jag är hufvudsakligen förekommen af siste talaren och inskränker mig till att instämma i hans yrkande, att den föreliggande motionen måtte remitteras till Tillfälliga Utskottet N:o 1, som med afseende å sin sammansättning är mest kompetent att handlägga motionen.

Herr Ehrenborg: Jag tyckte, att motionären antydde, att något olämpligt skulle ligga deri, att Utskottet N:o 3 finge denna fråga att behandla vid sidan af motionerna om öl och vin. Med anledning deraf vill jag blott å nyo erinra, att dessa sina besvärligaste ärenden är Utskottet N:o 3 just i färd med att få öfverflyttade på Lag-Utskottet.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gaf Herr Talmannen propositioner, i öfverensstämmelse med de gjorda yrkandena; och beslöt Kammarerna hänvisa ifrågavarande motion till dess Första Tillfälliga Utskott.

§ 3.

Då till förnyad behandling nu förekom Banko-Utskottets en gång bordlagda memorial N:o 7, lemnades, på begäran, ordet åt

Chefen för Kongl. Civil-departementet Herr Statsrådet Bergström, som anförde: Herr Talman! Jag har en framställning att göra, som kanske torde förefalla Kammarerna något egendomlig, men jag hoppas, att, då jag anfört skälet till densamma, Kammarerna skall derå fästa något afseende. Min framställning går ut derpå, att det nu till förnyad bordläggning föredragna, af Banko-Utskottet afgifna utlåtande om bankovinstens användande måtte få uppföras först på föredragningslistan för nästa Tisdag, och näst i ordningen derefter Stats-Utskottets utlåtande N:o 18 angående regleringen af utgifterna under sjetta hufvudtiteln. Derigenom skulle vinnas den fördel, att, då Första Kammarerna antagligen börjar Tisdagens sammanträde med behandling af Stats-Utskottets utlåtande N:o 18, Departementschefen finge tillfälle att åtminstone i de första punkterna föra hufvudtitelns talan inom båda Kammarerna. Jag förmodar nemligen, att handläggningen af Banko-Utskottets förenämnda utlåtande här i Kammarerna skall upptaga någon tid. Jag tillstår, att jag skulle känna mig ytterst tacksam, om Andra Kammarerna ville bevilja mig den förmån jag afsett med denna min framställning.

Herr Talmannen hemställde, huruvida Kammarerna, med bifall till Herr Statsrådets sålunda framförda önskan, ville besluta, att Banko-Utskottets förevarande memorial N:o 7, om hvars förnyade bordläggning flere ledamöter anhållit, och som alltså nu ånyo bordlades, finge uppföras främst å föredragningslistan för Kammarernas sammanträde nästkommande Tisdag

Tisdag den 24 innevarande månad; och blef denna hemställan af Kam-maren bifallen.

Då dernäst föredrogs Stats-Utskottets utlåtande N:o 18, blef jemväl detta ärende ånyo bordlagdt; hvarjemte Kammaren beslöt, att detsamma skulle till afgörande företagas nästa Tisdag samt å den föredragningslista, som för sammanträdet nämnda dag komme att upprättas, erhålla plats näst efter Banko-Utskottets ofvanberörda memorial N:o 7.

§ 4.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 16, an-gående regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel; och förekom nu i ordningen

52:dra punkten.

Ordet begärdes af

Chefen för Kongl. Landtförsvars-departementet Herr Statsrådet Wei-denhielm, som anförde: Stats-Utskottet har i denna punkt visserligen i så måtto behagat tillstyrka Kongl. Maj:ts proposition, att Utskottet förelagitt beviljande af 25,000 kronor på extra stat för år 1875 till uppförande af gevärsförrådsbyggnader, men deremot har Utskottet afstyrkt anvisande af den mindre summa, 3,600 kronor, som Kongl. Maj:t begärt för uppförande af smedjor å åtskilliga mötesplatser. Jag kan icke dela den af Utskottet uttryckta åsigten, att uppförande af ifrågavarande smedjor icke kan vara af verkligt behof påkalladt. Det torde väl knappast vara någon obekant, att på mötesplatser, der skjutöfningar bedrifvas i stor skala, brister måste uppstå å gevären. Att hastigt kunna afhjelpa dessa brister på stället är både en tidsvinst och en besparing i ekonomiskt af-seende. Finnes smedja i närheten, kunna de olägenheter, som å gevär af så godt slag som våra i allmänhet förekomma, lätt afhjelpas, hvaremot i saknad deraf gevären mången gång icke för tillfället skulle kunna iordningställas, oaktadt reservdelar af desamma förefinnas, och det blefve då en nödvändighet att bekosta deras transport närmare eller fjernare väg efter mötestiden. Förut beviljade anslag till gevärsförrådsbyggnader hafva också blifvit använda så, att jemte förrådsbyggnader äfven uppförts smedjor på åtskilliga mötesplatser, och der de ännu icke finnas, är behovet af desamma alltför kämbart, att jag icke skulle anse mig hafva fullt skäl till Kammaren hemställa om beviljande af dessa 3,600 kronor, som utgöra ett så högst obetydligt anslagsbelopp i jemförelse med det gagn och den besparing det medför.

Herr Granlund: Då på hvarje regemente finnas anställda två gevärshandverkare, en stockmakare och en gevärssmed, men dessa personer, synnerligen gevärssmederne, sakna verkstäder, som väl erfordras för hvarje handverkare för att kunna arbeta, kan jag icke finna huru de skola kunna

utöfva sin befattning. Jag kan derföre icke anse, att det vore någon hushållning uti att vägra detta anslag. Redan vid förra årets riksdag begärde Kongl. Maj:t anslag för samma ändamål, som då afslogs, och nu har t. f. generalfältygmästaren afgifvit utlåtande i ämnet och dervid yttrar, att, enligt vunnin erfarenhet, bristen på smedjor utöfvade ett högst menligt inflytande på den noggrannhet, hvarned gevärens iständsättande verkställdes, och således äfven på deras brukbarhet och varaktighet. Kostnaderna för smedjors uppförande för de regementen och korpser, som ännu voro i saknad deraf, borde för öfrigt anses ganska ringa i jemförelse med den förlust, som komme att uppstå, derest gevären, till följd af derå förekommande reparationers mindre omsorgsfulla utförande, blefve i förtid obrukbara; hvadan det alltså torde vara med statens fördel öfverensstämmande, att medel blifva till ifrågavarande byggnader anvisade. På grund häraf anhölle derför t. f. generalfältygmästaren i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t ville af Riksdagen äska medel för ifrågavarande byggnaders uppförande.

Häri genom synes mig behöfvet af detta anslag vara klart visadt. Då vi bekosta millioner riksdaler för att köpa gevär, skulle vi då icke vilja bereda tillfälle till deras reparerande vid förefallande behof? Det kan väl ej vara meningen, att de dyrbara gevären vid minsta inträffad skada under pågående möten skola ställas undan, såsom man kallar, i skräpvrån, utan de böra väl repareras, och dertill fordras verkstäder. Jag tror att det i stället för hushållning vore största misshushållning att till detta ändamål vägra ett så obetydligt anslag som dessa 3,600 R:dr, och jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre af Schmidt: Det domslut, hvartill Utskottet kommit i fråga om behöfvet af dessa smedjor, måste, efter mitt förmenande, icke vara stödt på erfarenhet. Utskottet anser det icke kunna vara verkligen behöfligt att å hvarje mötesplats hafva en smedja. Men erfarenheten kommer till ett helt annat domslut, nemligen, att behöfvet af dessa smedjor är så kämbart, att den, som icke å ort och ställe fått öfvertyga sig derom, knappt torde kunna derom göra sig rätt föreställning. Ju betydligare antalet gevär, som finnas vid hvarje mötesplats, blifver, dess nödigare blir tillgången till en smedja. Det mig i nåder anförtrodda regemente har sin mötesplats nära invid en köping och har derigenom den fördel framför många andra regementen att kunna få låna en smedja för gevärreparationer. Få om ens något annat regemente torde i detta afseende hafva samma lyckliga ställning. Om Herrarne hafva sig bekant, att, efter hvarje års möte, gevär, som blifvit obrukbara, skola kvarlemnas i gevärshandverkarens vård för att repareras, så torde Herrarne finna, hvilken tidsförlust soldaten, som sedan skall gå och hemta sitt reparerade gevär, derigenom får lida; och denna tidsförlust drabbar icke honom allena utan indirekt äfven rotehållaren, som under den tid han bäst behöfver soldatens armar, måste låta honom för nämnda ändamål gå ur arbetet. Jag får alltså på det högsta tillstyrka beviljande af denna lilla summa, som Utskottet velat afpruta.

Friherre Ericson: Jag ber att i största korthet få redogöra för de skäl, som föranledt Stats-Utskottets hemställan i detta ämne. Nu så

väl som i alla tider tillförene är det endast småreparationer å gevären, som kunna komma i fråga att verkställas under pågående möte. För öfrigt bor gevärssmeden gemenligen vid mötesplatsen, hvadan vägen för soldaten, då han hade att hemta sitt reparerade gevär, i de flesta fall blefve alldeles densamma, äfven om smedjor anlades på statens bekostnad. Men framför allt böra vi emellertid akta oss att icke spilla för mycken tid och tryckpapper på denna fråga, ty summan är så liten, att den lätt kunde öfverskridas af kostnaden för frågans afgörande. Emellertid, då jag anser detta anslag onödigt, får jag yrka bifall till Utskottets hemställan.

Friherre af Schmidt: Den siste värde talaren drog i betänkande att godkänna af mig nyss anfördt skäl för beviljande af nu omhandlade anslag. Jag får derföre med stöd af min erfarenhet nämna, att, om verkligen verkstad för gevärshandverkaren finnes vid mötesplatsen, så medhinnas att under mötet iordningställa alla eller åtminstone de flesta gevär, som blifvit bristfälliga, så att soldaterna kunna taga gevären hem med sig vid mötets slut, hvaremot, om sådan verkstad saknas, gevären i allmänhet icke kunna på stället repareras, utan måste af soldaten forslas till gevärshandverkarens bostad och sedermera derifrån afhemtas. Visserligen bör, enligt en föreskrift af f. d. Krigskollegium, gevärshandverkaren bo nära mötesplatsen, men dessa handverkare äro så illa aflönade af staten, att de måste sysselsätta sig med annat än gevärreparation vid det regemente de tillhöra, och slå sig oftast för utkomstens skull ned vid fabriekerna.

Jag fullföljer mitt förut gjorda yrkande.

Herr Wigardt: Då jag bor helt nära exercisplatsen för Jönköpings regemente, å hvilken plats smedja saknas, har jag varit i tillfälle att höra många klagomål öfver känbarheten af denna brist. Jag tror, att det icke vore ringaste hushållning att afslå ifrågavarande lilla anslag, ty derest gevären icke kunna repareras å mötesplatsen, måste kronan vidkännas kostnader för deras transporterande till gevärshandverkaren, hvilken ofta bor ganska aflägsset, t. ex. vid Jönköpings regemente fyra mil från mötesplatsen. Jag yrkar, att det af Kongl. Maj:t äskade anslaget måtte beviljas.

Herr Wedberg: Jag vill icke motsätta mig ifrågavarande anslag, då jag tror det vara rätt nyttigt, att smedjor finnas vid mötesplatserna, men jag får likväl upplysa, att de nuvarande gevärens konstruktion är af den beskaffenhet, att för deras reparerande i allmänhet erfordras maskiner, som endast finnas i större mekaniska verkstäder. De af föregående talare anförda skäl för anslaget beviljande synas mig derför icke väga mycket, men då summan är så liten och det säkerligen kan vara i många fall bekvämt och nyttigt att vid mötesplats ega tillgång till smedja, tror jag i alla fall det vara rätt lämpligt om anslaget beviljas.

Herr Jan Andersson: Enligt min öfvertygelse äro dessa smedjor afsedda icke så mycket att afhjelpa ett trängande behof, som mer för att bereda gevärssmederna vid regementena en förbättrad ställning, derigenom att dessa smeder tillåtes att under tiden mellan mötena begagna smedjorna för drifvande af en mera utvidgad smideshandtering för egen räk-

ning. Jag tror detta så mycket mer, som våra nuvarande gevär äro af sådan konstruktion, att tillfälliga brister eller skador kunna vida lättare afhjelpas å dem, än å våra gamla gevär. De nu brukliga äro tillverkade fabriksmessigt, hvarje del för sig. Uppstår fel i någon af gevärets delar, kan man sålunda hafva en annan sådan i beredskap, som fullkomligt passar i stycke med det hela. Detta kräfvär ett obetydligt arbete och bör kunna af en gevärssmed verkställas utan synnerligen dyrbara materialier och med tillhjälp af de smedjor som vanligen finnas i närheten af alla mötesplatser. En väl inrättad smedja kostar för öfrigt mycket pengar. Jag tror icke att staten skulle kunna uppföra sådana vid mötesplatserna med mindre kostnad än 150 kronor stycket. Då nu en sådan summa skulle användas icke så mycket för afhjelpande af ett verkligt behof, utan snarare för att bereda gevärssmederna en ökad förmån, vill jag för min del icke bevilja densamma, och jag yrkar derföre bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Hjelm: Jag har begärt ordet för att bemöta ett påstående af den siste ärade talaren, att nemligen smedjor skulle finnas i närheten af mötesplatser. I anledning deraf får jag upplysa, att åtminstone vid en af de mötesplatser som omtalas i Stats-Utskottets utlåtande, nemligen den som tillhör Westerbottens fältjägarekorps, finnes icke någon smedja. Och jag har mig bekant hvilka stora olägenheter denna brist der på stället medför. Gevären måste nemligen, så snart brisfällighet uppstår, forslas långa vägar till något ställe der de kunna blifva reparerade, och dessa transportkostnader äro icke obetydliga. Kunde man nu för en obetydlig summa åstadkomma en smedja vid mötesplatsen, skulle man derigenom kunna bespara utgifter till vida högre belopp. På dessa och öfriga skäl, som jag nyss anförde, yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen upptog de yrkanden som derunder förekommit, och framställde, enligt dem, propositioner på bifall dels till Utskottets förslag och dels till Kongl. Maj:ts nådiga framställning i ämnet; och som den senare propositionen besvarades med öfvervägande ja, hade Kammaren alltså, med afslag å Utskottets hemställan i hvad den skilde sig från Kongl. Maj:ts i denna punkt omförmälda nådiga framställning, bifallit samma framställning oförändrad.

53:dje—55:te punkterna

Biföllos.

56:te punkten.

Härvid anförde

Herr O. B. Olsson: Herr Talman! Mine Herrar! Då Riksdagen en gång beviljat ett anslag af 3,750,000 R:dr till fortsättning af Carlskronas befästningar — ett beslut, som icke biträdades af denna Kammare utan fattades genom samfäld votering mellan båda Kamrarna — har jag

ansett det vara nödvändigt att tillse, att detta anslag åtminstone icke öferskrides och af sådan anledning har jag väckt den nu i fråga varande motionen, hvars hufvudsyfte är, att icke några befästningsarbeten måtte företagas, som icke skulle kunna med detta anslag fullbordas.

Det är oss alla väl bekant, att redan den 31 Juli sistlidet år var det ursprungliga kostnadsförslaget i fråga om försänkning af stora inloppet till Carlskrona öferskridet med 234,000 R:dr. Och man har således grundad anledning att tro, att det från början beviljade anslaget skall befinnas otillräckligt för genomförande af samtliga de af Kongl. Maj:t dermed åsyftade befästningsarbeten. Af dessa befästningar torde de som afse skyddande af inloppet från sjösidan vara de viktigaste och dessa skulle också, enligt hvad chefen för fortifikationen vid statsrevisorernes besök i Carlskrona förlidet år tillkännagaf, först fullbordas. Befästningarne åt landsidan till vid Hvita krog ligga nemligen på så långt afstånd från de förstnämnda, att något ömsesidigt understöd vid ett fiendtligt angrepp icke kan förväntas. Om man sålunda, efter fullbordande af befästningarne mot sjösidan, skulle hafva något öferskott af det ursprungliga anslaget att använda till befästning åt landsidan vid Hvita krog, så föreställer jag mig dock att detsamma skall befinnas otillräckligt för ett så omfattande arbete och att dess användande för sådant ändamål skulle vara "bortkastade penningar", som man säger, så framt icke Riksdagen beviljar ytterligare medel dertill.

Jag vill emellertid icke framställa något yrkande på bifall till motionen, synnerligast som Stats-Utskottet motiverat sitt afstyrkande af densamma på ett sådant sätt, att jag dermed bör finna mig mycket tillfredsstäld. Jag ber blott, att, då nu flere af regeringens ledamöter och bland dem Herr Chefen för Landtförsvars-departementet äro här i Kammaren närvarande, få till protokollet uppläsa denna motivering, öfvertygad som jag är, att Regeringen vid densamma skall fästa det afseende den i hög grad förtjenar. Dess uppläsande skall icke medtaga lång tid. Utskottet yttrar:

"Oaktadt Utskottet icke kan annat än dela motionärens åsigt angående vigten deraf, att Riksdagen erhåller noggrann uppgift å verkliga kostnaden för de allmänna arbeten, för hvilkas påbörjande anslag begäres, har Utskottet dock icke ansett sig kunna motionärens nu gjorda förslag biträda. Att med fullkomlig tillförlitlighet på förhand beräkna kostnaderna för byggnadsföretag, till hvilkas utförande en längre tid erfordras, måste alltid möta stora svårigheter, då prisen å så väl materialier som arbete kunna, innan byggnaderna hinna fullbordas, undergå högst väsendtliga förändringar. Dessa svårigheter torde i betydlig mån tillväxa, då, såsom här, arbetena till en del bestå i försänkningar, i afseende å hvilka de förberedande undersökningarne af lätt begripliga skäl icke kunna göras så noggranna, att ens de massor, som skola utfyllas, kunna med full tillförlitlighet beräknas, än mindre kostnaderna med någon säkerhet bestämmas. Då emellertid krigsstyrelsen vid 1871 års riksdag uppgaf sig "vara i tillfälle uppiisa att kostnaden för den befästning af Carlskrona, som vore i fråga, enligt approximativ beräkning icke borde öfverstiga 3,750,000 R:dr", synes grundad anledning förefinnas till den förhoppning, att vederbörande vid

arbetenas anordnaude låta sig angeläget vara att tillse, det kostnaderna, så vidt sådant med ändamålets vinnande är förenligt, icke må i någon väsendtligare mån öfverskrida det sålunda uppgifna beloppet.“

Som jag redan nämnt, vill jag emellertid icke framställa något yrkande.

Herr Lindmark: Herr Talman, mine Herrar! Jag vill icke upprifva den gamla frågan om Carlskronas befästade och icke heller inlägga någon protest emot Stats-Utskottets utlåtande; ty jag är i likhet med den föregående talaren nöjd med motiveringen. Men deremot är jag icke nöjd med motiveringen i den ifrågavarande motionen. Motionären yttrar deri bland annat: “Om Riksdagen esomoftast måste misstänka riktigheten af regeringens kostnadsberäkningar, så är fara värdt, att derigenom födes ett misstroende, som ger sig luft i vägrade anslag till företag, hvilka annars skulle vinna bifall samt påbörjas och fulländas. Det måste således ligga i den regerings eget intresse, som vill framgång åt sina planer, att åtminstone afskudda hvarje misstanke att genom allt för låga kostnadsberäkningar afsigtligt inlocka Riksdagen i företag, som sedermera visat sig medföra vida drygare utgifter“. Och på ett annat ställe litet längre fram i samma motion: “När Riksdagen — visserligen emot åsigten hos Andra Kammarens pluralitet — beviljade förutnämnda summa, skedde detta under förutsättning att densamma skulle räcka till. Visserligen framkastades många tvifvelsmål af dem, som erinrade — — — Men man litade på dåvarande krigsministerns vitsord. Sedermera upplystes dock, att nämnda ringare kostnad tillkommit derigenom att vissa viktiga befästningsverk, som af befästningskomitén ansetts nödvändiga för fästningsverkens försvarbarhet, blifvit uteslutna. Och af revisionsberättelsen får man nu veta, att blott följande arbeten för nedanstående kostnader skulle verkställas“. Och slutligen heter det: “När förslaget till Carlskronas befästade vid början af 1871 års riksdag framlades, syntes intet detaljeradt kostnadsförslag ännu vara uppgjort. Ty af revisionsberättelsen inhemtas, att ett dylikt först den 16 Mars 1871 af befälhafvaren för fortifikationen till Kongl. Maj:ts öfverlemnades. Ej ens då synas tillfyllestgörande undersökningar af stora inloppets beskaffenhet hafva blifvit vidtagna“. Jag vågar påstå, att alla dessa beskyllningar icke äro sanna och vill genom hänvisning till Kongl. Maj:ts proposition och Riksdagens protokoller bevisa detta mitt påstående. Uti sitt den 29 December 1870 afgifna förslag till landtförsvarets ordnande yttrar dåvarande krigsminister i fråga om Carlskronas befästade: “Med afseende på dessa senare invändningar får jag i underdånighet anmäla, att befälhafvaren för fortifikationen har fått i uppdrag att med görligaste första inkomma med fullständiga ritningar och kostnadsförslag till en befästningsplan, som, utan att vara alltför omfattande, kunde uppfylla de förnämsta fordringarne på en sådan, och ehuru jag icke nu kan framlägga några närmare detaljer härom, är jag dock i tillfälle upplysa, att kostnaden för den befästning, som är i fråga, enligt approximativ beräkning, icke bör öfverstiga 3,750,000 R:dr etc.“. Och på sid. 101 å anförda ställe i fråga om samtliga der omförmälda anslag: “Då emellertid kostnadsförslagen äro uppgjorda efter approximativa beräkningar, och i ett och annat hänseende fullständiga undersökningar icke

medhunnits, torde det befinnas nödvändigt, att de medel, som kunna komma att beviljas, ställas till Eders Kongl. Maj:ts disposition med rättighet o. s. v.“ Utö denna Kammars diskussionsprotokoll för 1871 års Riksdag har samma chef för Landtförsvars-departementet tydligt uttalat hvilka befästningsarbeten förslaget omfattade och uttryckligen nämnt, att batterierna på Hjortgrundet och Dynan icke inginge i befästningsplanen. Han har uppgifvit samma siffror, som nu af Herrar revisorer framdragits, och han yttrade tillika, att de i detalj uppgjorda beräkningarne voro tillgängliga för de ledamöter af Riksdagen som af desamma önskade taga kännedom, samt att beräkningarne voro uppgjorda med all den noggrannhet, som omständigheterna kunnat medgifva, och att ingen anledning förefunnnes antaga, att den uppgifna kostnadssumman skulle behöfva öferskridas“. Dessa beräkningar hafva blifvit framlagda i Stats-Utskottet, hvilket vitsordas af dess ordförandes yttrande vid samma tillfälle: “dessa uppgifter om den eventuella kostnaden äro, för så vidt man kan döma af de handlingar, hvilka i afseende härå varit för Stats-Utskottet tillgängliga, fullkomligt exakta“.

Jag hoppas att med det anförda hafva angifvit för Kammaren den grund, hvarpå jag stöder mitt påstående, att den ifrågavarande motionen innehåller en obefogad anklagelse, riktad mot den dåvarande krigsministerens politiska heder. Jag har visat att kostnaderna för företaget blifvit endast approximativt beräknade, att dessa kostnadsberäkningar jemte fullständig redogörelse för sjelfva planen blifvit för Riksdagens ledamöter framlagda, och att det således icke kan sägas att Riksdagen blifvit inlockad i företaget. Hvad återstår då af alla motionärens tillvitelser? Jo! Försänkingsfrågan. Härom behöfver jag dock icke yttra mig vidlyftigt. Ty hvar och en, äfven icke fackman, vet alltför väl, hvilka bekymmer vattenbyggnadsfrågor förorsaka ingenjörvetenskapen, hurusom kostnadsberäkningar för jernvägsbyggnader i sumpiga och vatturika trakter understundom trotsa de mest omsorgsfullt verkställda undersökningar. Denna fråga bör således icke tagas i betraktande vid detta tillfälle, så mycket mindre som planen för försänkningens utförande blifvit förändrad, så att för arbetets utförande nu användes sprängsten i stället för grus, såsom först var tillämnadt. Jag kan icke förstå, hvarföre man fäst så mycket afseende vid att anslaget till detta företag blifvit öferskridet under en sådan tid af fluktuationer, som den närvarande. Man har ju sett en mängd exempel på att andra dylika kostnadsförslag, som för blott ett eller annat år sedan uppgjorts, visat sig otillförlitliga. Vi hafva ju sett hurusom till utförande af ett ridhus vid Carlsborg vid förliden riksdag af regeringen äskades ett anslag af 28,000 R:dr, men att i år regeringen sett sig nödsakad att för samma ändamål begära öfver 48,000 R:dr. Och jag förmodar att enskilda bolag, såsom t. ex. Stockholm—Westerås—Bergslagerernas jernvägsbolag, skulle kunna hafva rätt mycket att förtälja om vanskligheten af uppgjorda kostnadsberäkningar.

Jag har ansett mig skyldig att icke låta innehållet af den ifrågavarande motionen passera i denna Kammare utan protest.

Herr O. B. Olsson: Då regeringen begärde det ifrågavarande anslaget till Carlskronas befästning, var det icke första gången som regeringen

förespeglade Riksdagen att kostnaderna för ett ifrågasatt företag skulle uppgå till allenast det eller det ringare beloppet, hvilket sedan befunnits otillräckligt. Jag vill icke säga att detta skett i afsigt att "inlocka" Riksdagen i företaget; Herrarne må sjelfva bilda sitt omdöme i detta hänseende. Till bevis för detta mitt påstående vill jag bland många exempel endast anföra ett, nemligen frågan om anslag till uppförande af vårt nuvarande Nationalmuseum. Hade Riksdagen på förhand fått en aning om till hvilket belopp den verkliga kostnaden för denna byggnad skulle uppgå, hade anslaget till densamma aldrig beviljats. Männe det icke är samma förhållande med Carlskronas befastande?

Hvad den siste ärade talaren nämnde om att det vore de nuvarande förhöjda arbetsprisen som vållat, att det ursprungliga kostnadsförslaget befunnits för lågt tilltaget, vill jag bemöta med den erinran, att Chefen för Landtförvars-departementet vid förra riksdagen uttryckligen medgaf, att det uppgjorda kostnadsförslaget redan då visat sig mindre tillförlitligt. När nu, såsom man vet, det först är under senare hälften af förra året och början af detta som de höga arbetsprisen gjort sig känbara, så måste det befintliga felet, som Herr Krigsministern omnämnde, vara att söka i någon annan omständighet. Jag tror sålunda att min ifrågavarande motion måste anses ganska befogad.

Herr Uhr: Jag kan icke undgå att tycka, att denna diskussion blifvit onödigtvis förlängd. När motionären en gång förklarar sig nöjd med Utskottets afstyrkande utlåtande, vet jag icke hvarför den ärade talaren på stockholmsbänken skulle behöfva rikta en sådan der "stöt" emot honom. Den hade varit mera på sin plats vid det tillfälle, då motionen blef till Utskottet remitterad. Jag har icke något med afseende å den förevarande frågan att tillägga, utan inskränker mig till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Efter denna öfverläggning, som nu var slutad, bifölls punkten.

57:de—61:sta punkterna.

Blefvo jemväl bifallna.

62:dra punkten.

I anledning af Utskottets hemställan i denna punkt uppstod öfverläggning och yttrade:

Herr O. B. Olsson: Herr Talman, mine Herrar! Mot den nu föredragna punkten har jag i likhet med de fleste öfrige ledamöter inom Stats-Utskottet från denna Kammare fogat min reservation. Såsom skäl för det äskade anslaget beviljande har Utskottet anført, att regementets fouragering fördyrades i betydlig grad derigenom att foderskullarne i det nuvarande ridhuset icke kunde användas till deras ursprungligen afsedda ändamål, hvadan regementet af brist på utrymme icke kunde förse sig med fourage å de tider, då billigare pris kunde betingas. Detta skäl tror

jag icke är fullt hållbart. Ty då vid värfvade regementen fodret vanligen uppköpes i större quantiteter på en gång genom auktioner, dervid föreskrifter om leveranstider och dylikt på förhand meddelas, är det i de flesta fall en fördel för leverantören att få fullgöra leveransen i flera repriser och med smärre partier, och en föreskrift härom, som tillika är till förmån för det ifrågavarande regementet, bör sålunda icke fördyra utan snarare sätta ned foderprisen.

Utskottet tillägger äfven ett annat skäl, nemligen att värffningen försvårades genom nödvändigheten för regementets rekryter att utbildas å dragiga och kalla höskullar. Jag har besökt dessa mycket omtalade höskullar och får säga, att jag icke funnit dem så farliga, som man vill låta påskina. Och för öfrigt finnas många lefnadsyrken, der människors lif och helsa blottställas i vida större grad än på dessa höskullar; hvadan detta sista skäl icke torde förtjena synnerligt afseende. Jag yrkar alltså afslag å den föredragna punkten och på samma gång å Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Chefen för Kongl. Landtförsvars-departementet Herr Statsrådet Weidenhielm: Herr Talman, mine Herrar! Jag har begärt ordet icke för att upprepa de många talande skäl, som vid flera föregående riksdagar anförts för behöfligheten af det ifrågavarande exercishuset, utan endast för att, tacksam för det Utskottet slutligen tillstyrkt beviljandet af ifrågavarande anslag, hvars behof ytterligare bekräftas af det faktum att Kongl. Maj:ts nu för tredje gången äskar detsamma, hos de värde ledamöter i denna Kammarare, hvilka under senaste riksdag behagade göra ett besök i Lifgardets till häst etablissementer, upplifva minnet af de intryck de der emottogo och till hela Kammararens behjertande hemställa att icke genom en vägran af Kongl. Maj:ts proposition motverka underlättandet af den värffning, för hvilken redan så stort anslag blifvit beviljadt.

Friherre af Schmidt: Herr Talman, mine Herrar! Jag ber att få återföra i minnet hos de Kammararens ledamöter som jemte mig under sistlidne riksdag besökte den exercislokal, som Lifgardet till häst för närvarande begagnar, att vi alla, vid bevisandet af öfvingarne i såväl exercis som fäktning och gymnastik, voro ense om att ett nytt exercishus vore för regementet högeligen af behovet påkalladt. Det var några bland oss som till och med yttrade, att om detta besök inträffat innan denna samma fråga förekom till behandling vid dåvarande riksdag, skulle de hafva röstat för bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Det är nu tredje gången som detta anslag blifvit af Kongl. Maj:ts begärtdt, och detta bevisar bäst behovet af detsamma.

Dessutom, mine Herrar, vill jag fästa uppmärksamheten på en annan sak, som rör den svenska hederskänslan. Få utländske militärer besöka vår hufvudstad, hvilka icke bese förläggningen af detta utmärkta regemente, känt såväl inom som utom vårt land för sin duglighet. Skulle någon af Kammararens ledamöter vilja höra det svar afgifvas till dessa utländingar, som fråga om icke en bättre lokal finnes för regementets öfvingar: "Nej! Riksdagens Andra Kammarare har tre gånger afslagit Kongl. Maj:ts begäran om anslag för sådant ändamål". Skulle någon af Herrarne vilja höra ett

sådant svar. Jag hemställer till hvars och ens eget bepröfvande, om det skulle hedra den svenska Riksdagen. Detta är ett stort skäl för mig att anhålla om bifall till såväl Utskottets utlåtande som Kongl. Maj:ts förslag.

Grefve Björnstjerna: En ledamot af Stats-Utskottet yttrade, att ett talande skäl för detta anslag onekligen vore det, om man verkligen kunde göra en besparing på fouragepriset genom att större foderquantiteter på en gång uppköptes. Efter hans förmenande grundade sig dock detta antagande på ett misstag. Vid andra regementen, sade han, ginge så till, att fourage lemnades efter hand på olika terminer, och detta vore, efter hans åsigt, det för kronan billigaste utfodringssättet. Det är visserligen mycket riktigt att man icke blott vid några, utan vid alla af kronan fouragerade regementen gått på så sätt tillväga, men deruti ligger just den stora misshushållningen. Härom kunna Herrarne lätt öfvertyga sig, i fall man kastar en blick på de i Arméförvaltningen förvarade protokollerna öfver fourageauktionerna. Man finner deraf, att om hö, levererad i November, kostar 50 öre per lispund, kostar samma quantitet uti April 75 öre, och om en tunna hafre på hösten kostar 10¹/₂ R:dr, kostar den på våren 12 R:dr. Här af framgår, att om regementet kunde få använda de två skullar, som nu begagnas till exercis, för att derstädes på hösten upplägga de 4,000 centner hö och de 4,000 kubikfot hafre, som der kunna rymmas, skulle derigenom för kronan uppstå en ren besparing, beräknad till öfver 2,300 R:dr om året. Nu lärer denna summa erkännas vara en mer än tillräcklig ränta på det ifrågavarande anslaget. Det torde således vara en gifven misshushållning för hvarje år, som byggandet af exercis-huset uppskjutes.

En ärad talare, för hvilken jag för öfrigt hyser mycken aktning, Friherre Ericson, yttrade härom afton att kostnadsförslaget för exercis-huset vore allt för högt tilltaget. Jag har redan visat, att fouragebesparingen ensam gifver mer än 5 procent ränta på byggnadskostnaden. Här till kommer att detta förslag, uppgjort af en civil byggmästare och sedan granskadt i Fortifikations-departementet, är i jämförelse med andra nu pågående byggnadsföretag särdeles billigt. Så t. ex. kommer det nya packhus, som Stockholms stad ernar å Sillhofstomten uppföra, att kosta högst betydligt mera, ehuru det ingalunda blir större än ifrågavarande exercis-hus. Ett sådant stort exercis-hus får icke hafva något invändigt takstöd; det fordrar således både starka murar och starka takspann af jern; möjligheten att om vintern uppvärma detsamma detsamma betingar inre bräddtak; voltige och gymnastik kräfva särdeles fasta golfytor, med ett ord huset måste vara så inrättadt, att det verkligen blir fullt ändamålsenligt, och detta kostar penningar. Jag tillåter mig slutligen fästa uppmärksamheten dervid, att, ehuru materialier och dagsverken under senare året så betydligt stigit, regeringen dock icke nu begär någon förhöjning i det kostnadsförslag den vid förra riksdagen framlade.

Den ärade ledamoten af Stats-Utskottet, som först hade ordet, nämnde, att äfven han gjort besök på de till exercis hittills använda höskullarne och att han ej funnit kylan der vara särdeles besvärlig, lokalen skulle derföre vara, enligt hans tanke, till exercis användbar. Jag måste då lyckönska honom till en ovanlig helsa. Skull man verkligen utan att taga

skada kunna hålla ut hela vintern igenom uti ett oeldadt rum, der det är lika kallt som ute och dertill en instängd källarluft, dagligen sysselsätta sig med vapenöfningar, hvarunder man det ena ögonblicket är i ansträngd rörelse, det andra står stilla i skjortärmarne, då måste man i sanning hafva en skånsk kroppskonstitution. För vanliga dödliga deremot är eu dylik regime mindre lämplig, och det torde således icke vara för mycket sagdt, att manskapets helsa på så sätt förstöres. Hvar och en af Kammarens ledamöter, hvilka under förra året med mig gjorde ett besök vid det ifrågavarande regementets kasern, torde också kunna intyga behöfvat af en ny exercislokal. Alla de, med hvilka jag samtalade, förklarade åtminstone, att, om de gjort detta besök innan frågan förekommit till behandling i Kammaren, skulle de hafva beviljat det af Kongl. Maj:t för ändamålet begärda anslag. Det var i slutet af April eller början af Maj månad som detta besök egde rum. Någon egentlig kyla ute, i fria luften, kunde således ej förefinnas, jag såg dock flere af Kammarens ledamöter stampa med fötterna och frysa rätt dugtigt under den lilla stund vi tillbringade på exercisskullen. Jag hemställer då, huru der skall kännas under vintermånaderna.

Någon har här yttrat, att regementet vore i alla fall särdeles skickligt och således icke behöfde någon ny öfningslokal. Detta var sannernligen ett högst besynnerligt argument. Skall man derföre att ett nitiskt befäl och en lika rask som begriplig trupp lyckats att i trots af alla missförhållanden göra regementet framstående dugligt, skall man derföre vägra hvad det har rätt att fordra, eller skulle det verkligen vara Kammaren värdigt att säga så här: "om regementet varit dåligt, skulle det hafva fått ett exercishus, men derföre att det är godt får det ingenting". Jag tror det ej.

Mine Herrar! Jag talar icke för någon löneförhöjning åt befälet, jag talar för en trupp, som gör svenska armén heder. För ett regemente, som gör Sverige heder, ett regemente, som i duglighet kan jämföras med hvilket annat kavalleri som helst. De som åsett dess öfningar skola säkert erkänna att så är förhållandet. Då bör också denna Kammare visa, att den behjertar de behof, som verkligen förefinnas och icke förnekar hvad regementet med billighet fordrar. Jag kan icke tro annat än att Kammaren beviljar anslaget och yrkar således bifall till Utskottets förslag.

Grefve Posse: Denna fråga blef så grundligt diskuterad vid förra riksdagen, att jag tror det icke vara synnerligen nödvändigt att nu ingå i en mera detaljerad diskussion. Då något nytt skäl icke tillkommit sedan förra året och Riksdagen då genom en gemensam votering med 162 röster mot 144 afslog Kongl. Maj:ts proposition uti samma afseende, så tror jag att denna Kammares ledamöter i Stats-Utskottet varit temligen nödsakade att fästa afseende vid den mening, som af Riksdagen då uttalades, och att reservanterne således icke kunnat göra någon annan hemställan än den, som nu är gjord.

Jag skall för min del icke vidare förlänga diskussionen, men yrkar bifall till reservanternes förslag.

Herr Hjelm: Om behöfligheten eller icke af det ifrågavarande exer-

cishuset vill jag ej yttra mig, men ber blott att få fästa uppmärksamheten på det förhållande, att staten för närvarande har åtskilliga byggnadsföretag i gång här uti Stockholm. Så är t. ex. nu under byggnad en dyrbar kasern för Svea artilleriregemente och att, innan densamma blifvit färdig, börja med något annat, anser jag för min del ej vara lämpligt, utan tror det vara vida bättre, om man uppskjuter dermed ett eller annat år, i afvaktan på att den nämnda kasernbyggnaden först hunnit afslutas. Detta så mycket mera, som det tycks vara pretention på att staten skall alltid hafva några pågående byggnader här i staden.

Man har här talat om, att manskapet vid Lifgardet till häst skulle lida särdeles ondt under fäktningarne på höskullarne i följd af den derstädes rådande kylan. Det vill jag visst icke betvifla, men hvad jag vågar påstå är, att många tusen skolbarn i vårt land få begagna undervisningslokaler, der det ingalunda är på golfvet varmare än å de omtalade höskullarne; derom har jag sjelf varit i tillfälle att öfvertyga mig.

På grund af detta förra skäl får jag yrka bifall till reservanternes förslag för närvarande.

Herr Billström: Det var egentligen med anledning af Friherre af Schmidts yttrande som jag begärde ordet för att gifva tillkänna, det jag i likhet med flere af Kammarens ledamöter sett den lokal, som för närvarande begagnas till exercis för manskapet vid Lifgardet till häst. För mig syntes denna lokal vara alldeles olämplig, åtminstone var den mycket kall och dragig. Jag räknar mig städse till de personer inom Riksdagen, som söka att iakttaga sparsamhet med statens medel, men då jag tror det vara ett oafvisligt behof för nämnda regemente att få detta hus bygd, och, då det ju måste ske förr eller senare, inser jag ej något skäl, hvarföre vi nu skulle uppskjuta dermed.

Jag vill ej förlänga diskussionen, utan yrkar bifall till Utskottets förslag.

Häruti förenade sig Herr *Nils Nilsson* i Stäfvie.

Herr Jöns Rundbäck: Som jag är reservant emot Stats-Utskottets förslag uti denna punkt, ber jag att blott med några få ord få angifva mina motiver härför. Såsom Herrarne alla hafva sig bekant, pågår för närvarande för statens räkning byggandet af en kasern för Svea artilleriregemente, en byggnad, som är särdeles stor och dyrbar, likasom äfven det nya posthuset och biblioteksbyggnaden. Dessutom förestår äfvenledes för statens räkning byggande af ett hus åt Musikaliska akademien. För öfrigt har Stockholms stad många hus under byggnad och allmänt känt är, att man icke kan bygga tillräckligt med hus i Stockholm för att skaffa tak öfver hufvudet åt den fattigare delen af befolkningen, utan att bostadsbristen är ganska stor. När så är förhållandet och arbetarne i följd häraf äro alldeles upptagna samt materielen synnerligen dyr, så hemställer jag, huruvida icke, då det visat sig, att man kunnat så länge reda sig detta hus förutan, man nu möjligen skulle kunna vänta och icke under denna brydsamma tid så mycket forcera statens byggnader. Af dessa skäl har jag reserverat mig mot Utskottets förslag, hvarå jag yrkar afslag.

Herr Adlersparre: I fall Lifgardet till häst verkligen egde ett, om än något bristfälligt, exercishus, skulle jag icke yttrat ett ord för detta anslags beviljande, men regementet har ju alls icke något sådant. Ett kavalleriregemente är dock efter min tanke ett alltför dyrbart vapen, för att icke erhålla hvad som fordras för bildandet af dess största möjliga duglighet. Icke heller kan det anses förenligt med vården af truppens helsa, att en väsendtlig del af dess vapenöfningar och gymnastik måste, såsom nämndt är, ske på kalla och dragiga höskullar.

Den förste talaren på stockholmsbänken har redan så fullständigt utvecklade behöfvat af detta anslag, att jag för min del icke behöfver tillägga något. En anmärkning ber jag dock att få göra, nemligen att, ehuru sparsamhet är en stor förtjenst, kan den dock gå till ensidighet, och det gör den, om man, för att bespara några tusen riksdaler, vill att en statens byggnad, ett exercishus för ett helt regemente, skall uppföras i samma provisionella stil som en vanlig uthusbyggnad. Jag nämner detta med anledning af det föregifvande, att det beräknade priset skulle vara alltför högt. Slutligen ber jag änyo att Herrarne måtte erinra sig, att detta anslag är uteslutande afsedt att befordra truppens helsa och trefnad.

Jag förenar mig med Grefve Björnsjerna, som yrkat bifall till Utskottets förslag.

Herr O. B. Olsson: Det var hufvudsakligen till följd af ett yttrande från stockholmsbänken, som jag begärde ordet. Den ärade talaren derstädes uppgaf, att prisskillnaden på fourage under hösten och under våren vore särdeles stor. I allmänhet kan jag väl medgifva, att så är fallet, men tror dock, att hans uppgifter voro något öfverdrifna. Ett faktum är åtminstone, så vida man skall rätta sig efter prisen på Stockholms börs, att hafren är mycket dyrare på hösten än sedan sjöfarten blifvit stängd, och att man på vintern under vanliga förhållanden köper hafre för billigare pris än på hösten, ehuru den visserligen sedermera på våren sedan sjöfarten blifvit öppnad blir något dyrare. Det tror jag icke kunna af någon förnekas.

Talaren ansåg, att man skulle kunna göra uppköp af hafre och hö på hösten för hela regementet d. v. s. för 400 hästar, men jag tror sannerligen icke att man, genom att nu ett exercishus bygges, skall få tillräckligt utrymme för att på hösten uppköpa det erforderliga förrådet tills nästa skörd inträffar, d. v. s. bevara från det ena året till det andra. Vore så förhållandet, skulle jag nog också gå in på beviljande af det begärda anslaget, men nu tror jag, att han uti denna förutsättning betydligt misräknat sig, ty efter min öfvertygelse kan på dessa höskullar ej rymmas förråd för längre tid än omkring två månader.

Detta regemente har här blifvit synnerligen mycket berömdt. Jag vill visst icke klandra det, utan medgifver tvärtom att det är ett rangregemente, men hvad beträffar detta regementes särskildt framstående duglighet, så har ju hvarken dess befäl eller manskap ännu lyckligtvis varit i tillfälle att ådagalägga hvad det duger till, så att jag anser det icke vara skäl att för mycket berömma detsamma. Det är hufvudsakligast på de af Herr Jöns Rundbäck anförda skäl, som jag såväl inom Ut-

skottet som här i Kammaren velat motsätta mig detta anslags beviljande. Vi hafva så många dyrbara byggnadsföretag att utföra och särskildt hafva vi ju Svea artilleriregementes kasern, som kostar öfver en million R:dr, så att efter min tanke kunna vi gerna afbida tiden, då denna kasern blir färdig, innan vi bevilja anslag till äfven detta nu ifrågavarande exercishus.

Herr Törnfeldt: Jag var också med bland dem, som förlidet år gjorde ett besök vid det ifrågavarande regementets kasern, och hvad jag först och främst fann var, att truppen var utmärkt skicklig. Sedan vi någon stund med verklig beundran sett dem rida, skulle vi föras till deras fäktosal. Man kom då in uti en trång smyg, hvarifrån uppgick en stege, som var så brant, att jag nätt och jemnt kunde taga mig fram på den samma. Så kommo vi emellertid upp på höskullen och der, må Herrarne tro, gick det hett till. De fäktade, så att gnistorna flögo omkring dem, och icke förty voro de stackars ynglingarne så frusna, att de voro rödblå både i ansigtet och på händerna. Jag och flere med mig stodo der påpelsade från topp till tå och vi fröso ändå; hvad skulle då de göra, som måste stå der nästan halfnakna? Det är väl sannt, att en sådan byggnad, som nu är i fråga, blir dyr och att det vore väl om man kunde uppskjuta dermed någon tid, men nog måste man väl, sedan man sett, huru det nu är, medgifva att det är bra uselt stäldt, ty sanningen kan jag ej frångå. Såvidt regementet skall stå kvar och ingå uti den blifvande organisationen af vårt försvar, så måste det väl hafva ett hus, der manskapet kan öfvas utan att derföre riskera sin helse.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Ivar Månsson: Det var egentligen med anledning af hvad en utaf Stats-Utskottets ledamöter på bohuslänska bänken nyss yttrade, som jag begärde ordet. Han anförde nemligen såsom skäl för ett afslag å Kongl. Maj:ts proposition rörande ifrågavarande exercishus, att så många hus, dels för exercis och dels för andra ändamål, voro under arbete här i Stockholm, att det derföre icke vore lämpligt att nu företaga ytterligare en byggnad för statens räkning. För min del är jag verkligen af en helt annan öfvertygelse. Finnas giltiga skäl för uppförande af en sådan byggnad, torde det väl ej hafva något inflytande på arbetsprisen, om detta hus, som blott skall kosta 45,000 R:dr, äfven kommer med i beräkningen. Prisen blifva nog desamma, och någon väsendtlig skillnad deruti tror jag ej derigenom skall kunna komma i fråga. Att ett behof verkligen är för handen, derom blef jag öfvertygad, då jag under förra riksdagen besökte den lokal, hvari manskapet vid ifrågavarande regemente hittills öfvats uti exercis. Så länge de exercera, kunna de nog hålla sig varma, men det är just under uppehållen, som fara verkligen finnes, att de skola ådraga sig svåra sjukdomar. Likasom jag hoppas och är öfvertygad om att det förhållande skall blifva afhjelpat, som för närvarande existerar med afseende å bevaringsmanskapet, hvilka ofta måste fara mycket illa, då de ligga i sina läger på blotta marken, så hoppas jag ock, att den olägenhet, som här tydligen förefinnes, skall så snart som möjligt afhjelpas. Reservanterne emot Utskottets förslag hafva enligt min tanke ej framdragit

några skäl för ett afslag, som kunna anses talande. De säga, att utrymme för exercisöfningar icke saknas och att det derföre icke skulle vara nödvändigt att nu företaga denna byggnad. Det är visserligen sammt, att utrymme finnes, men detta är ju, såsom af föregående talare blifvit framhållet, afsedt för helt annat ändamål, nemligen för förvarande af det behöfliga fourageförrådet. Reservanterne säga vidare, att de hyst betänkligheter med afseende å kostnaden, men då jag hoppas, att kostnaderna skola komma att stanna vid den af regeringen begärda summan, anser jag, att några betänkligheter i detta hänseende ej böra förekomma, utan röstar jag för min del för Utskottets förslag.

Herr Granlund: Då en föregående talare här vädjat till den utaf Kammarens ledamöter, som under en uppvisning under förra riksdagen gjorde besök vid Lifgardets till häst kasern, och jag äfven då var bland dem, så vill jag förklara, att jag i likhet med de öfriga då fann den till exercis använda lokal vara olämplig. Hvar och en, som sålunda verkligen tagit reda på förhållandet, bör enligt min tanke ej kunna annat än medgifva, att behof af en ny lokal för det ifrågasvarande ändamålet ovilkorligen förefinnes, och att det är Riksdagens skyldighet att nu, sedan Kongl. Maj:ts proposition uti detta afseende redan tvänne gånger blifvit afslagen, ej längre vägra att bevilja det begärda anslaget, som väl ändå måste förr eller senare anvisas.

Man har här såsom skäl emot detta anslag talat om den storartade kasern, som skall uppföras för Svea artilleriregemente, och andra allmänna byggnader som nu pågå, men anser man då verkligen billigt att, derföre att detta regemente får en ny kasern och andra statens byggnader pågå för andra ändamål, manskapet vid Lifgardet till häst derför fortfarande skall nödgas behålla sin otjenliga exercislokal? Vidare har en talare yttrat, att lika kallt som det är uti den nu till exercis begagnade lokalen, är det äfven uti många af våra folkskolehus. Det var visserligen en representant från Norrlands nordligaste del, der det är kallare än hos oss, som fällde det yttrandet, men det torde väl äfven derstädes finnas folkskoleinspektörer, som hafva tillsyn öfver skolorna, och de böra väl tillhålla vederbörande att afhjelpa missförhållanden uti det afseendet. Jag är för min del öfvertygad om att, om någon enskild person skulle tvinga sina underlydande att arbeta uti sådana lokaler under den kallaste årstiden, skulle han blifva ansedd såsom en svår och hård husbonde. Staten bör åtminstone icke gå så till väga emot sina tjenare, och jag kan icke finna annat än fullt tillräckligt skäl för att yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Grefve Björnstjerna: Jag skall endast med några få ord besvara Herr Ola Bosson Olssons anmärkningar. Han ansåg mina uppgifter beträffande prisen å fourage oriktiga. Jag har bedt honom vända sig till Arméförvaltningen och der inhemta upplysningar; jag uppmanar honom fortfarande att så göra — han skall då nödgas medgifva att jag har rätt. Dessutom finner jag hans påstående, att hafren skall vara billigare på våren än på hösten, något besynnerligt. Nu har jag sjelf den lyckan — eller olyckan — att hålla hästar och är derföre i tillfälle att

berätta för den värde talaren, att jag i går köpte hafre efter 12 R:dr 30 öre tunnan, då jag deremot i höstas aldrig betalte mer än 10 $\frac{1}{2}$ R:dr.

Det är alldeles gifvet att icke 4,000 centner hö samt lika många fot hafre kunna för hela året fylla regementets behof, men om man då prisen stå som lägst kunde utöfver den vanliga qvantiteten ytterligare inköpa allt det fourage som rymmes å de båda exercisskullarne och man sedan icke tillgrep sistnämnda reservförråd förr än då prisen ställa sig högst, då förefaller det mig som om vinsten för kronan vore tydlig nog.

Den uppgift jag lemnat i dag om den förlust, hvaraf kronan nu drabbas derigenom att skullarne icke användas så som jag nyss påpekat, är densamma jag tog mig friheten lemna vid denna frågas behandling vid förra riksdagen, den grundade sig å en *officiel* uppgift från regements-skrifvaren, omfattande en tidrymd af flera år; så länge denna uppgift icke kan vederläggas tror jag att jag har mera rätt än Herr Ola Bosson Olsson.

Hvad regementets duglighet beträffar är ju klart, att man under för handen varande förhållanden icke dermed kan åsyfta någonting annat, än den genom öfning vunna skicklighet i vapenföring, djerfhet i ridning samt snabbhet i rörelser, hvilka, parade med disciplin och begriplighet, vanligen i farans stund bestämma utslaget. Det är denna duglighet jag anser hästgardet i hög grad besitta. Då jag haft äran att kommendera regementet, och således naturligtvis nog tycker om det, kan jag möjligtvis anses partisk; lyckligtvis har jag att härvidlag åberopa många kompetenta domares omdömen. Jag tillägger att det är med verklig glädje jag i afton hört åtskilliga talare i denna Kammare med mig instämma.

Herr Uhr: Det borde visserligen vara en man af facket, som yttrade sig i denna fråga, men så mycket begriper jag väl ändå, att krig icke föras hvarken i prydliga exercishus af sten eller på höskullar, utan på öppna fältet. Äro karlarna så ynkliga, att de icke kunna öfva sig under Guds fria himmel och äro de då icke så uppvärmda och lifvade att de icke känna hvarken köld, drag eller blåst, då menar jag att det ej är mycket värdt med dem, då äro de ej värda att det bygges hus åt dem, utan då må de gerna frysa ihjäl. Skola de nödvändigt vara under tak vid sina vapenöfningar, ja, då kunna de så gerna hållas i eleganta gemak och slåss på salongspistoler. Öfningarne äro till för att visa hvad man duger till och derföre böra de också verkställas *der*, hvarst det en gång kan blifva *allvar* af *leken*, d. v. s. på öppna fältet, under Guds fria, klara, blå himmel.

Detta är min fosterländska tanke om saken och derföre röstar jag på det kraftigaste för bifall till Utskottets hemställan.

Herr vice Talmannen Friherre Åkerhielm: Jag medgifver riktigheten af den siste talarens yttrande. då han började sitt anförande dermed, att man borde vara en man af facket för att yttra sig med någon sakkännedom och med något anspråk på att kunna leda ett omdöme till det rätta i denna fråga. Jag är derföre tveksam om den, som för 20 år sedan deltog i den franska kavalleriskolans öfningar och då bar svensk kavaleriuniform

kavalleriuniform, må i dag kunna gälla såsom fackman, men jag tror mig dock kunna hemta mod att uppträda sedan jag hört tvänne representeranter den ene utskottsledamot från Skåne och den andre den siste talaren, med mycken säkerhet anföra sina åsigtter — *min* bör väl gälla åtminstone lika så mycket som deras.

Jag ber då få omnämna hurusom, då vi inställde oss vid den franska kavalleriskolan, man vanligast der icke ens till namnet kände det land, hvars färger vi buro; man förblandade vårt land och vår här med Tunis eller Portugal, eller rättare dermed jämförde våra förhållanden. Men vid denna tid — det var under det då pågående Krimkriget — hade blifvit spridd bland allmänheten en utaf en framstående engelsk kavalleriofficer utgifven, sedermera i hela Europa läst bok om det europeiska kavalleriet. Denne man var den berömde ryttmästaren Nolan. Hans bok var anledningen dertill, att vi en dag under krigsöfningarne på öppna fältet, i stället för det forna så vanliga öfversitteriet, helsades med aktningbetygelser af våra franske kamrater, och derefter af befälet kallades fram ur ledet att, likasom fransmännen, i vår tur leda öfningarne. Ty i Nolans bok stod lifgardet till häst omnämndt såsom det yppersta kavalleri i Europa, och detta icke blott för dess utmärkta exercis, tystnad, ordning, raskhet, precision, utan äfven för det oöfverträffade svenska kavallerireglementet.

Mine Herrar! då man, låt vara också blott för ett ögonblick, i utlandet någon gång har fått känna sig stolt öfver att vara svensk — och under min tioåriga bortovaro från fäderneslandet äro ögonblicken lätt räknade — vore det hårdt om man skulle nödgas qväfva denna känsla eller se den lönnmördad genom ett beslut, hvars bevekelsegrunder jag icke vill gifva det adjektiv de med rätta skulle förtjena. Jag vill ej undertrycka den förhoppningen, att det regemente, som hittills hållits för det bästa i sin art i Europa, äfven fortfarande må sättas i tillfälle att häfda detta sitt gamla anseende och äfven såsom sådant blifva erkändt vid voteringen i denna Kammare. Jag anhåller derföre om bifall till Kongl. Maj:ts proposition och Utskottets förslag.

Herr Edström: Af det intryck jag erfor vid besök i hästgardets kasern rotfästade sig hos mig en bestämd öfvertygelse, att ett nytt exercishus vore af behovvet oundgängligen påkalladt. Enligt mitt omdöme innebär det en uppenbar misshandel mot manskapet att underkasta dem öfningar i en så kall och dragig lokal som den af dem nu begagnade, och jag kan derföre icke underlåta att ansluta mig till dem, som yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr *Lars Andersson* instämde med Herr Edström.

Herr Fahlén: Jag var icke bland dem som deltog i besöket vid kasernen, men af diskussionen i dag hafva framstätt två skäl, hvilka föraleda mig att instämma med dem som yrka bitall till Utskottets förslag. Det *ena* skälet är, att ju Lifgardet till häst lär vara en trupp, hvars like icke skall finnas i hela världen, och det *andra* att en *sådan*

trupp för närvarande nödgas begagna en så dålig lokal. Ty är regementet så utmärkt som man berömmar det vara, och hvilket jag icke har anledning betvifla, så bör väl detta förhållande mana dertill, att det må förses med en för dess vidare utbildning tjenlig lokal — och jag kan icke förlika mig hvarken med dem som anse den närvarande lokalen användbar eller med den talare som förmenade att något hus alls icke erfordrades, utan att manskapet kunde ganska väl bibringas erforderliga kunskaper i sitt yrke ute på öppna fältet.

Jag instämmer, som sagdt, med dem som yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr O. B. Olsson: Den ärade talaren på stockholmsbanken uppgaf, att hafren skulle vara billigare på hösten än på våren, och detta har han också sökt bevisa, ehuru jag icke lyckats blifva öfvertygad af hans bevisning. Jag hemställer till honom, som säger sig hafva haft erfarenhet af att köpa hafre både höst och vår, huruvida han verkligen kan säga sig hafva gjort någon förlust genom att köpa på våren. Jag förmodar, att denne talare ganska väl känner till att hafren har den egenskapen att under magasineringen "ligga in", så att den minskas ganska betydligt i kvantitet och vikt, och vid sådant förhållande tror jag han bör medgifva att, om det också vore riktigt att man kan inköpa hafren billigare på hösten, vinsten dock blir imaginär.

Vidare yttrade samme talare att på skullarne icke kunde rymmas foder för längre tid än några få månader, men han ville dock söka förklara att det vore en fördel att köpa hö på hösten, då detta skördas, för att slippa att köpa när fodret blefve dyrare. Jag kan icke fatta hvad han menade; man skördar väl i allmänhet icke hö mer än en gång om året, nemligen på sommaren, och då läser det väl också stå lägst i pris. Sålunda gäller denna bevisning icke för mig såsom öfvertygande.

Här har också talats om huru svårt det måste vara för en trupp att exercera på dessa foderskullar. Jag lemnar detta derhän; för min del är jag öfvertygad, att det icke kan vara så farligt för den som är van vid våra nordiska vintrar och, om så verkligen vore, skulle det väl visa sig vid rekryteringarne, men jag har icke hört, att dessa äro svårare på detta regemente än på något annat och derföre, samt på grund af hvad jag förut anfört, fortfar jag att yrka bifall till reservanternes förslag.

Herr Jan Andersson: Då jag också reserverat mig emot Utskottets beslut i denna punkt, ber jag att få yttra några ord i frågan. Ett af de skäl som bestämde reservanterne att afstyrka det begärda anslaget var, fastän detta icke framhållits i motiveringen, det af några talare före mig åberopade, nemligen att så många byggnader, såväl för statens som enskild räkning, för närvarande pågå, att det icke vore skäl att splittra arbetskrafterna på ännu ett arbetsföretag, som ganska väl än en tid kunde anstå. Detta anser jag också vara det riktigaste, och ehuru jag icke vill göra något bestämdt yrkande, så tror jag dock att, när man hittills kunnat berga sig med den lokal som finnes, det ej kan vara förenadt med någon synnerlig våda att ännu ett par år låta bero vid hvad som är.

Herr Liss Olof Larsson: Till en början ber jag att få förklara, att det icke skall bekymra mig så särdeles mycket, hvilkendera meningen som segrar, Utskottets eller reservanternes, men jag vill yttra några ord, med anledning af den diskussion som nu en stund pågått.

En talare, som varit på höskullen och sett alla dessa vedervärdigheter, hvarom man så mycket ordat, stod här och bannade Utskottet en lång stund, men så kom han slutligen under fund med att det egentligen var reservanterne som han åsyftat. Det är verkligen beklagligt, att tiden icke medgifvit alla Stats-Utskottets ledamöter att gå och taga dessa omtalade höskullar i närmare betraktande, ty kanhända hade man då kunnat komma till en annan åsigt. Men då icke så kunnat ske har man måst bedöma frågan efter tillgängliga handlingar, och resultatet har blifvit sådant som det är.

Här hafva yttrats farhågor för regementets fortfarande bestånd, derest det nödgades fortfarande exercera på höskullar — och så kommer en annan talare och påstår att detta regemente är det bästa kavalleriregemente i veriden. Huru hänger detta tillsammans?

Emellertid har jag för min del icke kunnat komma till annan åsigt än den som finnes uttalad i reservationen. Man måste väl också taga i betraktande att anslag redan beviljats till så många byggnadsföretag och att med dessa icke alltid förfarits på önskvärdt sätt. Så hafva vi t. ex. denna artillerikasernen, som man gått och lagt långt borta i en af stadens utkanter. Detta finner jag synnerligen olämpligt, och med sådana exempel för ögonen är det väl ej så mycket att undra på, om man blir tveksam när det gäller ännu en nybyggnad, och att man önskar få se andra bevis för dess nödvändighet än af Kongl. Majt blifvit framlagda. Jag nödgas därför vidhålla min åsigt och yrka bifall till reservanternes hemställan.

Herr vice Talmannen Friherre Åkerhielm: Endast ett ord till svar åt Herr Liss Olof Larsson. Jag skall söka hjälpa honom att förstå det der "sammanhanget" som han ej fick "klart för sig", och som gör att detta regemente kan bedömas såsom ett af de yppersta och dock vara delvis uppöfvadt på de der öfverklagade höskullarne. Det kommer sig af ett skäl, som jag hade trott att en representant från Dalarne skulle själfmant förstå — det kommer sig deraf att Sveriges barn — såväl torparensen i ledet som herremannen framför fronten — äro vana att tåla och lida då det gäller att upprätthålla nationaläran, att ringakta alla mödor och ansträngningar för häfdande af svenska namnets ära och anseende. Det är detta man kallar den rätta krigareandan, ett arf af Engelbrecht och Wasa, och den man i Dalarne aldrig minst borde förgäta. Det är denna fosterlandskärlek som hållit vårt land uppe under brydsamma tider, som bevarat vår frihet och sjelfständighet, och det är denna känsla, som gifver oss hug och kraft att ännu gömma ett dyrbart minne från mera lysande tider då vi ega det kvar än i dag. I vårt ringa land är det ett sådant minne att ega och också blott *ett* regemente som kunnat erkännas såsom ett af de förträffligaste i Europa, och detta af officerare sådane som de engelska och franska under pågående Krimkrig voro det.

Herr C. A. Larsson: Man har börjat slå an på känslan för att komma åt äfven dessa 45,000 R:dr. Det låter som om man skulle vilja göra Andra Kammaren till människoplågarer, men för min del skulle jag tro att det icke är Andra Kammaren, som är människoplågarer utan snarare de som låta de stackars karlarne exercera på kalla höskullar, då man har tillgång till ridhusen. De behöfva väl för resten icke öfvas dag ut och dag in från årets början till dess slut, utan måtte nog kunna blifva dugliga utan att de pressas så hårdt. Jag skulle tro derföre, att den ifrågasatta byggnaden är onödig och yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Herr Nyblæus: Med anledning af den siste talarens yttrande ber jag få upplysa honom derom, att ridhusen äro upptagna hela dagarne till ridöfningar, och att det är just derföre man varit nödsakad att anlita höskullarne för fotexercis och gymnastik.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner, i öfverensstämmelse med yrkanden som blifvit gjorda, såväl på bifall till Utskottets hemställan som på afslag derå, samt förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering blef emellertid begärd, i anledning hvaraf en så lydande omröstningsproposition nu uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 62:dra punkten af dess utlåtande N:o 16,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, beslutit, att det till ett exercishus för Lifgardet till häst äskade anslagsbelopp icke skall af Riksdagen beviljas.

Omröstningen, i vanlig ordning verkställd, utföll med 85 ja mot 74 nej; i följd hvaraf Kammaren bifallit Utskottets hemställan.

Beträffande 63:dje punkten anförde:

Herr Hörnfeldt: Efter den utgång voteringen öfver nästföregående punkt fick, synes föga förhoppning finnas om bifall till den af Kammarrens fleste ledamöter i Utskottet vid nu föredragna punkten fogade reservation. Men då jag icke kunnat biträda det slut, hvartill Utskottet i denna punkt kommit, anser jag det i alla fall såsom min skyldighet att angifva de skäl, hvarför jag icke kunnat ingå på Utskottets förslag.

Af chefsembetets vid Kongl. Krigsskolan å Carlberg till Kongl. Maj:t afgifna underdåniga framställning inhemtas, att fråga blifvit väckt om att

företaga åtskilliga förändringar af byggnadernas vid Carlbergs nuvarande inredning, samt att förse lokalerna med en del nya inventarier, dels för att undervisningen må på ett ändamålsenligare sätt kunna anordnas och åt eleverna derjemte beredas en samlingslokal, der vistelsen under fritimmarne kunde erbjuda nytta och trefnad, och dels för att genom en förändrad inredning af de nuvarande logementerna lämpliga och fördelaktigt anordnade soffrum må kunna erhållas. För detta ändamål anser chefs-embetet ett belopp af 30,000 kronor erfordras. Men chefsembetet säger derjemte, att genom försäljning af gamla inventarier en icke obetydlig summa kan erhållas, men att chefsembetet icke kan för närvarande till siffran bestämma det belopp, som genom en dylik försäljning möjligen kan inflyta, hvarföre och en sådan tillgång måst vid kostnadens beräkning lemnas utan afseende. Af utlåtandet framgår vidare, att bland de inventarier, som skulle inköpas, förekommer något, som icke är alldeles nödvändigt för bildande af krigsdugliga officerare, nemligen en biljard. Jag hemställer, om det är nödvändigt att inköpa en biljard och hvartill den skall tjena. Måne för att bibringa de unga officersämnen en större träffsäkerhet? Jag hade annars trott, att träffsäkerheten vinnes genom målskjutningar men icke med kön i hand! Detta är dock måhända en af nutidens uppfinningar. Jag tror att det numera finnes så lätta kommunikationer mellan Carlberg och Stockholm, att man kan öfverlemna åt den enskilda företagsamheten att hålla biljard åt officerarne, utan att statens medel derföre tagas i anspråk.

Jag vill vid denna sena timme icke längre upptaga Kammarens tid för det närvarande, men måhända får jag under diskussionens lopp anledning att ännu en gång begära ordet. Emellertid yrkar jag afslag på Utskottets och bifall till reservanternas hemställan.

Herr Danielsson: I likhet med den nästföregående talaren anser jag, att Kammaren skäligen kan och bör afslå Utskottets förslag. Ännu åserstå så ofantligt många ändamål, hvilka kräfva uppoffring af statsmedel, och vi hafva redan lagt så mycket på år 1875, att jag nästan betviflar att tillgångarne räcka till. Då af Utskottets ledamöter så många reserverat sig mot denna punkt, hoppas jag, att Herrarne skola finna att sådant icke skett utan goda skäl. Jag yrkar afslag på Utskottets förslag.

Chefen för Kongl. Landtförsvars-departementet Herr Statsrådet Weidenhielm: Jag hemställer deremot om bifall till Utskottets förslag. Riksdagen har nemligen redan bifallit Kongl. Maj:ts förslag om ändring af läroverket vid Carlberg ifrå en s. k. krigsakademi, der eleverna antogos vid 13 eller 14 års ålder, till en uteslutande militärisk tillämpningsskola, i hvilken endast antagas sådana elever, som äro studenter och sålunda uppnått vid pass 20 lefnadsår. Inredningen och anordningen af lokalerna äro ännu alldeles desamma som på den tid, då lärjungarne utgjordes af gossar, och erbjuda i sin antiqverade tarflighet på långt när icke den trefnad, på hvilken nutidens skollokaler göra anspråk. En tidsenlig förändring af detta läroverks inredning är derföre behöflig och bör desto heldre påskyndas som alla de fordna gossarne med nästa år äro utbytta emot studenter. Jag skulle hafva skattat såsom en stor fördel, om Kammarens ledamöter

eller ett flertal af dem behagat hedra Carlberg, såsom de hedrat Lifgardets till häst etablissementer, med ett personligt besök, ty i sådan händelse skulle de, vid åsynen af dessa kadetter hvilka till ett antal af emellan ett och två hundra, resliga 20 å 22 års ynglingar, sammanhopade i låga rum och sittande på smala bänkar utan något ryggstöd, medgifvit att ingen folkskola på landet numera företer en så torftig anblick. Den föreslagna förändringen af inredning och anordning å Carlberg som med ifrågavarande anslag afses, är blott en konsekvens af Riksdagens förut fattade beslut om läroverkets ombildning, och till denna konsekvens hör också att genom inrättande af ett gemensamt samlingsrum, der till och med en biljard kunde uppställas, bereda eleverna en trefnad under lediga stunder som öfverensstämmer med den ålder de numera uppnått. Dessa särskilda anordningar medföra äfven fördelen af att minska lockelsen till utflygter och besök å närbelägna värdshus. Jag anser därför det af skolans chef framställda förslaget vara välbetänkt. Det är visserligen samt, att genom de föreslagna förändringarne vissa äldre inventarier blifva för den nya anordningen obehöfliga och sålunda kunna försälgas, men jag får fästa uppmärksamheten derpå, att de äro af ett högst ringa värde och att en stor del af desamma torde böra bevaras, för att användas vid de tillfällen då kadettkåren förlägges i läger. Kan emellertid genom de gamla inventariernas försäljning någon nämnvärd besparing i den å kostnadsförslaget uppförda summa vinnas, så ligger ju deri ingenting ondt. Jag anhåller om Kammarens bifall till Utkottets förslag.

Grefve Posse: Jag har bidragit till Utskottets beslut i denna punkt och således icke deltagit i den afgifna reservationen. Det förefaller mig tydligt, att, då Krigsskolan vid Carlberg numera blifvit så ändrad, att eleverna derstädes äro ynglingar af 18—20 års ålder, det är nödvändigt att anordningarne för deras vistande derstädes blifva af annan beskaffenhet än förut och afpassade efter elevernas ålder. De nuvarande anordningarne äro nemligen afsedda för yngre gossar af 12—15 års ålder och befinna sig dessutom, efter hvad jag sjelf förvissat mig om, i så dåligt skick, att ingen byskola nu för tiden har dem sämre. Inredningen är verkligen mycket enkel, dålig och icke lämplig för de nuvarande eleverna. Chefembetet vid Krigsskolan har också föreslagit en del förändringar både i inredningen och i afseende å möbleringen, med hvilka förändringar jag nu vill göra Kammarens ledamöter bekanta. Så är det föreslaget, att i den stora östra flygelbyggnaden sönderdelas nuvarande 8 logementerna, hvilka innehålla 26—28 sofplatser, i 16 rum genom uppsättande af cloissonväggar, så att icke så många elever som förut behöfva ligga i samma rum. I slottets östra sida skall den nu s. k. öfre afdelningen och dermed sammanhängande rum anordnas till 3 lektionssalar och en modellkammare samt den utanför liggande tamburen tillökas med en del af det nuvarande jourrummet. I den vestra sidan är den s. k. nedre afdelningen jemte en del af den utanför belägna tamburen afsedd att anordnas till en större ritsal med utrymme för 100 elever. Resten af slottets vestra sida i samma våning kommer att anordnas till ordersal, jourrum, samlingsrum vid sammanträden, officers- och lärarorum jemte musikrum. Våningen under lektionssalarna, hvilken nu bebos af

en lärare, skall inredas till samlingsrum för eleverna, och dit flyttas en del af biblioteket, hvarjemte derstädes skola inrättas läsrum, konversationsrum och biljardsal, samt våningen medelst en mindre trappa sammanbindas med tamburen till lektionssalarne.

I stora vestra flygelbyggnaden anordnas två af de nu befintliga 4 matsalarne till messrum, hvaraf ett är afsedt för eleverna och ett för officerarne. De inventarier, som skola inköpas, bestå af klädskaåp med draglådor i logementen, stolar och bord i lärosalarne samt lämpliga möbler i elevernas sällskapslokal, och deribland äfven en biljard. För närvarande finnes vid hvarje sängplats en slags fyrkantig stol, försedd med lock och afsedd till förvaringsrum för elevernas linnepersedlar och andra effekter. I stället skulle eleverna nu erhålla hvar sitt skåp och en stol samt sådana bänkar, som begagnas i våra nuvarande byskolor och äro försedda med ryggstöd.

Det uppgjorda kostnadsförslaget utvisar, att förändringarne i afseende på inredningen beräknats medföra en utgift af omkring 19,000 kronor. Härtill komma kostnaderna för anskaffande af nya inventarier, nemligen:

För 100 klädesskåp med draglådor à 50 kronor	5,000
„ Stolar och bord i lärosalarne samt möblering af elevernas samlingslokal	2,000
tillhopa	7,000 kronor,
eller, inberäknadt nyssnämnda belopp 19,000 kronor, eu summa af 26,000 kronor.	

Då dertill lägges kostnaden för en biljard 2,500 kronor, blir slutsumman följaktligen 28,500 kronor, hvilken siffra, jag vet ej af hvad anledning, blifvit jemnad till 30,000 kronor.

Om man undantager biljarden, slutar kostnadsförslaget, som Herrarne finna, med en siffra af 26,000 kronor. Nu har man väl sagt, att någon del af detta belopp skulle kunna erhållas genom försäljning af de gamla möblerna. Jag fruktar dock, att dessa möbler icke kunna användas till annat än bränsle. Hvad beträffar de nu begagnade sängarne, hvilka äro särdeles primitiva, så ämnar man behålla desamma i deras nuvarande enkla skick.

Nu kan man väl säga, att det är alldeles onödigt att anordna och inreda en biljardsal för eleverna. Meningarne härom kunna vara delade, och vid sådant förhållande kan man helt enkelt utstryka den för biljardens anskaffande beräknade summan och blott bevilja återstoden eller 26,000 kronor. På grund häraf tillåter jag mig yrka bifall till Utskottets hemställan på det sätt, att den föreslagna summan nedsättes till 26,000 kronor, och förväntar jag dels att Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvars-departementet skall kunna upplysa oss derom, att det är möjligt att med denna summa åstadkomma de ifrågasatta förändringarne i hufvudsakliga delar, och dels att denna Kammare, som alltid visat sig rundhänt i fråga om beviljandet af anslag till uppfostrings- och undervisningsanstalter, skall i detta fall välvilligt taga i öfvervägande, huruvida icke det kan vara skäl att understödja denna min uppfattning.

Herr Jonas Jonasson i Gullaboås: Jag har aldrig velat motsätta mig anslag för allmännyttiga ändamål och aldrig minst sådana som afse att befärma och stärka landets försvarsväsende. Men med en biljard skrämmer man ej bort någon fiende, och jag tror att statens medel kunna på bättre sätt användas. Jag yrkar därför rent afslag på Utskottets ifrågavarande hemställan.

Friherre Ericson: I fråga varande anslag afser att tillgodose behof, som dels äro oomtvistadt nödiga, och dels sådana om hvilkas nödvändighet tankarne kunna vara delade. Utan att nu fästa mig vid huruvida den mycket omtalade biljarden kan undvaras eller icke, vill jag medgifva, att förhållandena vid Carlberg äro annorlunda nu än förr, då en stor del af eleverna utgjordes af yngre gossar, men äfven af sådane som gingo ut derifrån såsom officerare. Jag har icke kunnat biträda den mening, hvarom Utskottets majoritet förenat sig, icke blott därför att den tillstyrkta anslagssumman blifvit rundad utöfver den beräknade kostnaden, utan äfven därför att, enligt hvad chefsemetet upplyst, försäljningen af de gamla inventarierna skulle inbringa ett icke obetydligt belopp. Chefsemetet har sålunda upptagit icke blott den summa, som skulle erfordras för den nya inredningen, och hvilken understiger det af Utskottet tillstyrkta beloppet, utan jemväl en behållning. Nu har jag väl hört uppgifvas, att den gamla inredningen, tvärtemot hvad chefen för Krigsskolan uppgifvit, skulle inbringa endast en ringa försäljningssumma, men härom hade man inom Utskottet icke någon kännedom. Under sådana förhållanden har jag icke kunnat deltaga i Utskottets beslut att tillstyrka Riksdagen att bevilja anslaget i frågans outhärdliga skick, och detta är orsaken hvarför jag reserverat mig mot Utskottets hemställan.

Herr Statsrådet Weidenhielm: Då jag af den hittills förda diskussionen öfver lämpligheten af de ifrågavarande anordningarna inom Krigsskolans lokaler, tyckt mig finna, att det är den föreslagna biljarden, som är till den grad förhatlig att den hotar med frammanandet af ett afslag å hela propositionen, så anser jag mig, i betraktande af det jemförelsevis ringa som förloras genom dess uteslutande ur planen för den nya inredningen, böra hemställa om Kammarrens bifall till Herr Grefve Posses förslag.

Beträffande den siste talarens yttrande om den summa som skulle inflyta genom försäljning af de gamla inventarierna, så har redan blifvit anmärkt, att denna summa icke kan blifva särdeles stor, och jag ber att dessutom få uppmärksamma, att nämnda summa icke kan blifva tillgänglig förr än *efter* fullbordandet af det ifrågavarande arbetet och är för detsamma alltså icke disponibel.

Herr Dickson: Efter den utredning af frågan, som Herr Greive Posse lemnat, betvivlar jag icke, att Kammarren skall bifalla Utskottets förslag och derigenom bidraga till, att en undervisningsanstalt, der svenska officerare uppfostras, försättes i tidsenligt skick och icke vidare, hvad inredningen beträffar kommer att stå långt under folkskolorna. Det

skulle derröre i min tanke vara i hög grad oriktigt att bifalla reservanternes hemställan om rent afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

Jag begärde ordet särskildt med anledning af ett yttrande af den förste talaren. Man hade mycket stött sig på den föreslagna biljarden och ansåg, att man, då Carlberg låg så nära Stockholm, gerna kunde öfverlemnas åt den enskilda företagsamheten i hufvudstaden att bereda kadetterna förströelser, men just för att hindra dem att söka sina nöjen på stadens biljardsalar och andra förlusteställen, tror jag det skulle vara nyttigt att vid undervisningsanstalten hafva en biljardsal, der ynglingarne af mognare ålder kunde på lediga stunder finna en oskadlig förströelse. Jag vill ej längre uppehålla tiden utan yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Lindmark: Ej utan förvåning hörde jag en ledamot af Stats-Utskottet, som sjelf suttit på de hårda bänkarna i Carlbergs salar, tala om den stora inkomst, som skulle vinnas genom försäljning af de gamla inventarierna vid Carlberg. Jag tror icke att dessa gamla rankiga träbänkar och bord, i hvilka så många bedröfvade kadetter inristat sorgliga runor, skulle inbringa några särdeles stora summor vid en försäljning. Ett museum kunde de möjligen vara på sin plats, men eljest duga de icke till annat än bränsle. Beträffande den omtalade biljarden — motviljan mot hvilken jag visserligen finner förklarlig nog — vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att vid Carlberg ligga kadettunderofficerarne kasererade, och att de blott vissa dagar få gå till staden, och torde det följaktligen ligga i styrelsens intresse att afhålla dem från att söka förströelser som skada såväl disciplinen som dem sjelfva, hvilket bäst torde kunna vinnas genom att förskaffa dem en samlingssal med tillhörande biljard, der de på ett angenämt sätt kunde tillbringa den från lektioner och arbete fria tiden under raskiga dagar. I andra länder, såsom till exempel i Österrike, har man varit mån om att till och med i manskapets kaserner inrätta särskilda samlingssalar, der manskapet på lediga stunder kunde tillbringa tiden på ett angenämt sätt.

Skulle icke då ännu starkare skäl tala för att ett dylikt system infördes vid vår Krigsskola, som är afsedd att bilda våra officerare. För min del tvekar jag icke att tillstyrka det föreslagna beloppet, emedan ett möjligen uppkommande öfverskott kommer att lemnas tillbaka, och försäljningssumman för de gamla inventarierna icke inflyter förr än efter fullbordandet af den nya inredningen.

Slutligen vill jag nämna, att Krigsskolan sedan lång tid tillbaka tillhandahållit kadetterna käglor och klot äfvensom båtar, hvilket visar att man förr ansett det vara maktpåliggande att bereda kadetterna en angenäm rekreation på fristunderna. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Inom Utskottet var jag icke tveksam att afslå det begärda anslaget, då det var fråga om det i föregående punkten omnämnda exercishuset, men om man i Utskottet föreslagit att taga bort anslaget till biljarden, så hade jag kanske i denna punkt slutit mig till Utskottets majoritet. Detta gjordes dock icke, och då jag fann att en så betydlig summa skulle användas till en biljard, trodde jag icke, att

det var så nödvändigt att bevilja den öfriga delen af anslaget. Jag hyste också farhåga att, sedan man fått en biljard, man äfven ville bygga ett hus för biljarden och derefter hafva lön till en särskild tjänsteman vid biljarden, ty en markör lär behöfvas vid en dylik inrättning, och till en sådan hade jag icke lust att bevilja något anslag. Jag erkänner emellertid villigt, att ifrågavarande anslag är behöfligare än det af Kammaren nyss beviljade, och jag har icke något emot att instämna med Grefve Posse. Äfven jag har varit ute vid Carlberg och funnit inredningen der högst dålig och sämre än i en vanlig folkskola — men på Riddarhuset funnos också träbänkar utan ryggstöd, och der sutto många gamla gubbar, som väl kunde behöfva ryggstöd. Jag kom därför på den idén att biträda reservanternes förslag, men sedan krigsministern afstått från biljarden, kan jag gerna förena mig med Grefve Posse.

Friherre Ericson: En talare på stockholmsbänken yttrade sin förvåning öfver, att jag, som sjelf njutit undervisning vid Carlberg, kunde uppskatta inventarierna der så högt. Jag har icke i minnet hållit någon bouppteckning utan följt tillgängliga handlingar, hvilket varit *min* skyldighet, om också icke talarens. Jag anförde nemligen att, enligt hvad chefsmbetet upplyst, försäljningen af de gamla inventarierna skulle inbringa en icke obetydlig summa, och då talaren tillät sig kritisera mig, borde han äfven haft skyldighet taga reda på hvad jag sagt.

Herr Lindmark: Jag afstår från mitt förut framställda yrkande och förenar mig med Grefve Posse.

Öfverläggningen förklarades slutad. I öfverensstämmelse med de meningar, som under densamma förekommit, gäfvos af Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på afslag derå, dels ock slutligen på bifall till det af Grefve Posse under öfverläggningen framställda förslag; och fann Herr Talmannen ja vara öfvervägande för sistnämnda mening. Då emellertid votering äskades, blef, sedan till kontraposition antagits afslag å Utskottets hemställan, en omröstningsproposition af följande lydelse nu uppsatt, justerad och anslagen:

Den som bifaller Stats-Utskottets hemställan i 63 punkten af dess utlåtande N:o 16, med den ändring att det anslag, hvarom i denna punkt är fråga, nedsättes från dess af Utskottet tillstyrkta belopp eller 30,000 R:dr, till 26,000 R:dr;

röstar ja;

Den det ej vili.

röstar nej;

Vinner nej, är det ifrågavarande anslagsbeloppet af Kammaren afslaget.

Omröstningen företogs och visade vid röstsedlarnes sammanräkning 90 ja mot 61 nej, hvadan Kammaren fattat beslut enligt ja-propositionen.

64:de punkten.

Lades till handlingarne.

De vid utlåtandet fogade *tabeller* godkändes med de ändringar deri, som blefve en följd af Kammarens i åtskilliga punkter från Utskottets förslag afvikande beslut.

§ 5.

Herr *Englander* erhöi, enligt derom anmäld begäran, 14 dagars ledighet från riksdagsgörömlen, att räknas från och med den 29 i denna månad.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $3\frac{3}{4}$ 10 e. m.

In fidem
H. Husberg.
